

Ivan Črnič: *Absolutizem samoveličanja*, Cankarjeva založba, Ljubljana 2002.

Osma samostojna pesniška zbirka *Absolutizem samoveličanja* "pesnika, kaba-lista, glasbenika, šahista, športnika, izumitelja itd. Ivana Črniča, rojenega ob 16.30 (!) pred dvainštiridesetimi leti v Ljubljani, kjer zadnjega četrto stoletja tudi živi", bo najbrž, kar je veljalo doslej za vsa njegova dela in kot stoji na levem zavihku, "deležna tako odobravanja kot oporekanja".

Slednje velja seveda za njegovo drugačno, tudi vzvišeno pesniško držo, s katero je zasejal svoje pokrajine s temnimi, zaumnimi "blaznostmi". Zadnja beseda seveda ni moja, pa tudi pejorativna ni; sposodil sem si jo iz naslova njegove druge zbirke *Prisotnost blaznosti* (1987), v kateri je moč najti zgolj postlano posteljo za njegove naslednje zbirke, iz katerih veje duh po nedoumljivem, torej po človeških (tudi ezoterično obarvanih) podzavednih svetovih sanj, travm ali psihoz, ki priključijo na plano plaz bolj ali manj patetičnih monologiziranj, pa tudi moraliziranj.

Naj se pesnik Ivan Črnič še tako zareka na judovsko kabalistično spretnost in skrivnostnost, naj še tako prisega na valove svetov, ki se mu vedno znova sprožajo v obliki "gospodarjeve drhtavice", ostaja njegova poezija zaprta vase, njegov prvoosebni nagovorni, mestoma kar prevzneseni lirski jaz pa gluha za odmeve tako bralca kot poslušalca.

Zato pa večinoma odgovarja sam sebi: kdor bo namreč bral Črničevo knjigo, bo imel pred sabo strašnega vseveda, strašnega retorika, ki se bo kljubovalno in vsemogočno spuščal skozi plasti bivanja, da bi razkril pred poslušalcem (beri: bralcem) tisočkrat skrito, a že mnogokrat odstrto blaženost transcendence in metafizike ter prekletstvo materialnega sveta.

Pesnik namreč pravi v pomenljivi pesmi *Zataknjeno je hotelo bežati*: "O družčina, dajte, povejte, / kakšna je sluz razumevanja, / da si nanjo lastite pravico?! /.../ Katero resnico izvoliš, tat, / katero lobanjo ovenčaš, črv? / Tak je šušljav šepet gospodarjev / iz neobzirnih daljav. // Hoj! taka je torej drhtavica / gospodarjeve hrbtenice".

Črničev Gospodar, ki ga moram zapisati z veliko, se vedno znova oglašča ali sam ali iz pesnikovih ust, ki komajda brzdajo val ekspresivnih verzov, ki prav zaradi gostote podob zakrivajo drug drugega. Še več: čeprav zna biti Črnič hudo porogljiv, mestoma tudi sarkastičen, se bralec ne more znebiti občutka, da se je nenadoma znašel v živem pesku besedja, ki mu bo zdaj zdaj zamašil usta. Njegova ironija, ki je najboljša v kratkih, na ljudsko struno ubranih parodičnih pesmih (*Zlata lisica*, *Uspavanka*, *Jaz pa grem v Betlehem*, *Sosed*, *Didl didl duka* ...), ki so daleč najboljše in najbolj prepričljive v tej knjigi, pa v "neljudskih" deluje narejeno in že znano (*Pismo društvu "Krvavo obzorje"*, *Knjiga* ...). Kot tudi v pesmi *Razprava s pesnico* (se sploh kdo spomni sijajne pesmi S. Mihalića *Mladi pesnici* iz njegove zbirke *Zadnja večerja*, DZS 1974?), v kateri pravi: "Obrnile v nebo / so se moje pobožne oči. // Medli, nedorečeni sni angelov / so mi razkrili nebesno modrino. / Hvala vam bodi, nebeški natakariji, / hvala

vam bodi na veke! / Prav tako tebi hvala, pesnica, / za blagoslove, za solze, / ki kapljajo po krvavečih jagodah / v gredičnih zmrzalih spravnega vrta.”

Zadnji verzi brez dvoma asociirajo na starozavezni biblični motiv, v omenjeni pesmi pa Črnič na dolgo in široko učiteljsko napreda o neumestnosti izvirnega greha. Pesnica resda nastopi kot (odrešujoča) ženska, katere “dojke so moje oči / in moji lasje tvoje roke”, a tudi tokrat, kot v večini pesmi, ni njegova vodnica, temveč bolj dvomljivka. Tudi v pesmi Tatjani, ki je v tej zbirki “najbolj ljubezenska”, pesnik pravi: “Tatjana je dvorezen meč, / ki bo jutri z novim zamahom / razbila grozd rosnih kapljic v moji neutolaženi duši”. Te ženske, bolje rečeno moške “dvoreznosti” pa je še več v pesmi *Vprašanje nevesti*, v kateri pravi: “Mene pa bi vseeno zanimalo vedeti, / ali me ljubiš bolj od demonske družčine, / ali me ljubiš bolj od grešnega ognja.”

Pesnik se torej postavi, čeprav samoironično (kar pa povsod ni prepričljivo, mestoma je kar nasilno), v vlogo razgledovalca in nadgledovalca sveta. Ne verjamem namreč, da je njegova drža, češ “sem tudi, hočem-nočem, / sam na planetu”, resda “utvara” ali zgolj samoveličanje. Tudi tile navedeni verzi iz pesmi *Utware*, pa naj jih jemljemo iz katere koli perspektive, delujejo nekam znano: “Mislim, da ste si odprli vrata v brezprostor / in to ostaja vsa umetnost brezdušnega pohajkovanja. / Nobene svetlobe nimate / in tudi svetosti ne. / Kar nekaj hlastate po zraku, / vendar vas opažam le kot sence, / ki se spreletavajo v brezpu moje zvestobe.” Torej pesnik-učitelj-demiurg?

Taka vsevedna drža je seveda že zdavnaj passé. Pesnik dandanes več ne uči niti ne razgrinja svojih velikih resnic, pa naj slonijo na pozitivističnih znanostih ali na nikoli docela odkritih, zato pa toliko bolj mamljivih otokih človeške psihe, ki narekujejo umetniško kreativnost. Seveda ni nič grešnega, če pravimo, da je umetniška kreacija tudi delo Božjega, a končna redakcija je vseeno (kot tudi vsemogoč/n/i svet/n/i knjig) človekova. Prepustiti se zgolj glasu, ki narekuje, ter zapisovati vsako njegovo besedo, je lahko huda past, v katero je, vsaj zdi se tako, padel Ivan Črnič. Kratkotomalo ni mogel brzdati tistega nekoga ali pa tisti nekdo ni mogel dopovedati njemu, da je treba z narekovanim skozi sito in rešeto.

Kar bi bilo najbrž potrebno pri nosilnem ciklu *Absolutizem samoveličanja*, razdeljenem na deset pomenskih enot (*Otroška molitev, Obisk, Obljubljena dežela, Mnogo popisanih strani papirja, Kdo pa mislite da je šef?!, Dan obračuna, Posvetitev odrezane veje, Pade glava, Duhovna smrt, Potreba po zaledju*), v katerem je sicer moč zaznati popotovanje, seveda ne dobesedno, iz starozaveznih svetov, vendar so paralele z vsakdanjostjo, ki pogosto nosijo že znan moralični in etični podton, preveč očitne in predvidljive ter prozaične. Poglejmo si primer iz razdelka *Pade glava*, katerega idejo je Kosovel v *Konsu 5* rešil briljantno, Črnič pa takole: “Zaradi zlata se dogaja dvoje: človek vstopi v skušnjava kraje / in preliva kri drugih bitij. Ampak zapis v zlatih ploščah, / ki je nepomemben za lovca na zlato, utegne buriti domišljijo / tiste vrste izobčencev, ki so zavoljo verovanj zapustili svoj dom. /.../ Kajpak ima vsak človek lastni pojem svetosti, / duhovni vidiki pa so največkrat

zmedena cula praznoverij / in jo preprosto imenujemo umišljanja; kar je nekому nedvomna resnica, je nekому drugemu očitna laž.”

Pesnik torej v desetih pesmih, skozi katere se je zaradi širokih, povednih in mestoma kar nabuhlih verzov zelo težko prebiti (kot tudi skozi celo zbirko, kar bo, ker strani pač “ne dihajo”, odvrnilo marsikaterega bralca), naniza svoje videnje človeške komedije (beri: zgodovine), ki se mu razpira skozi kontrastiranje verige dobrega in zla, posvetnega in svetnega do prihoda “brezupega (mesijanskega) zmagovalca”. V pesmi *Obisk* namreč pravi: “Čeprav sem le eden od hierarhije mnogih / in bi kot takšen drobec bil lahko zelo nepomemben, / sem kot z vrstico z višjim od sebe povezan; / in višji od mene je kot z vrstico povezan z višjim od sebe; / in tako si sledijo mnogi, kot bi bili četa sijajnih velikanov; / višji od sebe pa je kot z vrstico povezan s še višjim od sebe; / *višji od sebe je direkten potomec njega, ki se je prerasel*; / tako je vse v redu, dokler polnimo brezupno razsežnost tvoje duše.”

Ta obrazec, bolje rečeno relacija jaz-On-jaz, je pravzaprav naklon šibkega vsevišnjemu, pa naj ga imenujemo s katerim koli imenom, poganskim ali krščanskim, v tej zbirki pa se pojavlja kot vezivo, ki skuša prerasti “duhovno hrano za pohlevno ljudstvo, ki se ustvarja iz najbolj butastih sanj”. Pesnik je torej neke vrste gromovnik, prerok bolj tuje kot lastne usode, kar pa mu daje le navidezno moč. Kajti ko se obrne na bralca, pa naj bo njegov ton še tako vzklíčen (pesnik namreč kar prerad uporablja klicaje in vprašaje), obenem pa posmehljiv ali celo sarkastičen, bralec resda za hip umolkne in se zagleda vase ali skozi sebe. To pa je tudi vse: že po nekaj verzih se pomešajo silni glasovi in pragozd podob, ki mu ni konca ne kraja, zato se kratkomalo izgubi ali pa le zamahne z roko. Kajti: Črničeva lirika razen že omenjenih “ljudskih” ni tenkočutna, pa tudi s svojo sporočilnostjo ne seže v srce, saj gre za preigravanje povečini že znanih motivov in idej. Škoda: kaka dobra radirka bi v te pesmi vnesla več svetlobe in zraka, in zbirka bi bila prav gotovo, pa naj se sliši z moje strani še tako “samoveličano”, deležna več odobravanja kot oporekanja.